

SECURITATEA DEMOGRAFICĂ DIN PERSPECTIVA SITUAȚIEI ÎN UNITĂȚILE ADMINISTRATIV-TERITORIALE

Olga GAGAUZ, doctor habilitat în sociologie,
Centrul de Cercetări Demografice al INCE
gagauzo@inbox.ru

Irina PAHOMII, cercetător științific,
Centrul de Cercetări Demografice al INCE
bragairina92@mail.ru

The article presents the analysis of the dynamics of the Demographic Security Integrated Territorial Index (DSITI) for 2014-2016. The DSITI is used for monitoring the socio-economic and demographic situation on territorial level.

During 2014-2016, the DSITI registered minor changes in most of the administrative-territorial units of the Republic of Moldova. Although there is an increase in the score for some districts, it is not significant and does not allow us to see an improvement tendency.

In 2016, the IITSD fluctuated within the limits of 69.2-45.8 points, which means that the demographic security level was 69.2-45.8%.

The Territorial Health Indicator and the Territorial Occupational Indicator are worsening, which undermines the demographic security of the country.

DSITI shows a significant gap in the socio-economic and demographic development on territorial level, deepening of social territorial inequality, and emergence of deprived territories in which the inhabitants lack access to the necessary jobs and social infrastructure.

A priority direction of the state policies is the elaboration of differentiated territorial measures aimed at alleviating the differences and facilitating a favorable living environment.

Cuvinte-cheie: securitatea demografică, indicele integral, politici demografice.

Indicele Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD) a fost elaborat pentru a asigura monitorizarea procesului de implementare a Programului Național Strategic în domeniul Securității Demografice (2011-2025) și prezintă un indicator generalizat ce caracterizează situația în domeniile principale ce țin de populație și dezvoltare. Totodată, Strategia națională de dezvoltare regională (2016-2020) prevede un șir de măsuri de stimulare a dezvoltării socioeconomice la nivel de regiuni [5], ceea ce constituie un factor important de dezvoltare demografică. Experții naționali accentuează necesitatea elaborării la nivel național a unui sistem unic de monitorizare a tuturor intervențiilor în cadrul regiunilor de dezvoltare, având scopul de a evalua corect nivelul de dezvoltare al acestora și ulterior de elaborare a programelor sectoriale de dezvoltare în contextul politicilor de coeziune [3]. În acest context, IITSD prezintă unul din instrumentele de monitorizare a indicatorilor economici, sociali și demografici în profil teritorial.

Metodologia de calculare a IITSD se bazează pe principiile generale utilizate pentru indicatorii integrali [4] și a fost descrisă în publicațiile precedente ale autorilor [1, 2].

IITSD este calculat în baza a 4 indici compoziți: Indicele Teritorial Demografic, Indicele Teritorial al Sănătății, Indicele Teritorial Social și Indicele Teritorial Ocupațional. Aceștia formează un cadru complex, ceea ce ulterior permite prezentarea unei situații de ansamblu cu privire la progrese/probleme ce pot fi depistate într-o anumită unitate teritorial-administrativă cu impact asupra securității demografice.

Pe parcursul anilor 2014-2016, nici una din unitățile administrativ-teritoriale ale țării nu se apropie de valoarea maximă a IITSD (100 puncte), acest fapt

accentuând gradul scăzut al securității demografice, determinat de valorile scăzute ale indicilor compoziți, ceea ce, la rândul său, prezintă o reflectare a crizei socioeconomice de lungă durată în care se află Republica Moldova și a tendințelor demografice negative.

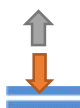
În anul 2016, IITSD oscilează în limitele de 69,2-45,8 puncte, ceea ce semnifică că gradul de securitate demografică este asigurat la nivel de 69,2-45,8%, fără schimbări vizibile în comparație cu anul 2014. Poziția superioară o ocupă municipiile Chișinău și Bălți, în care se concentrează o bună parte a potențialului economic, social și cultural al țării. Aceasta constituie una din problemele principale ale securității demografice, fiind caracterizată de IITSD relativ înalt pentru mun. Chișinău și un decalaj pronunțat între raioane (Tabelul 1).

Tabelul 1. Indicele Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD), anii 2014-2016

	2014		2015		2016	
	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat
1	Chișinău	70.2	Chișinău	68.1	Chișinău	69.2
2	Bălți	60.6	Bălți	60.1	Bălți	61.3
3	Cimișlia	56.5	Ialoveni	56.7	Ialoveni	56.9
4	Leova	54.5	Criuleni	54.5	Criuleni	56.2
5	Basarabeasca	54.5	Dubăsari	54.3	Anenii Noi	55.8
6	Edineț	53.8	Cahul	54.3	Cahul	55.3
7	Ungheni	53.8	Anenii Noi	54.1	Dubăsari	54.8
8	Rezina	53.5	Strășeni	53.4	Strășeni	54.6
9	Nisporeni	53.4	Ungheni	53.0	Orhei	54.6
10	Cahul	53.3	UTAG	51.9	UTAG	53.7
11	Drochia	53.1	Soroca	51.5	Ungheni	53.6
12	Ocnîța	52.5	Orhei	51.5	Soroca	52.5
13	Glodeni	52.3	Fălești	50.4	Nisporeni	52.3
14	Taraclia	52.0	Nisporeni	50.4	Ștefan-Vodă	52.1
15	Briceni	51.8	Leova	49.2	Fălești	51.5
16	Strășeni	51.8	Ștefan-Vodă	48.9	Leova	50.8
17	Ștefan-Vodă	51.7	Drochia	48.8	Sângerei	50.7
18	Orhei	51.6	Cimișlia	48.6	Râșcani	50.6
19	Căușeni	51.5	Căușeni	48.6	Căușeni	50.5
20	Dubăsari	51.3	Rezina	48.2	Glodeni	50.5
21	Anenii Noi	51.0	Călărași	48.1	Briceni	50.4
22	Sângerei	50.9	Sângerei	47.7	Rezina	50.3
23	Hâncești	50.7	Cantemir	47.7	Drochia	50.0
24	Râșcani	50.3	Taraclia	47.7	Călărași	49.8
25	Criuleni	50.1	Glodeni	47.5	Cimișlia	49.2
26	UTAG	49.8	Edineț	47.5	Edineț	48.9
27	Fălești	49.5	Râșcani	47.4	Taraclia	48.7
28	Telenești	48.6	Briceni	47.4	Cantemir	48.5
29	Ialoveni	48.2	Basarabeasca	47.2	Basarabeasca	47.7
30	Călărași	47.9	Hâncești	47.1	Telenești	47.7
31	Șoldănești	47.4	Ocnîța	46.8	Florești	47.6
32	Dondușeni	47.4	Telenești	46.7	Hâncești	47.6
33	Soroca	47.1	Florești	46.7	Ocnîța	46.6
34	Florești	46.5	Dondușeni	44.7	Dondușeni	46.3
35	Cantemir	45.6	Șoldănești	43.5	Șoldănești	45.8

Sursa: Calculat de autori în baza datelor BNS.

Notă

- A fost înregistrată creșterea poziției a raionului comparativ cu anul 2014
- A fost înregistrată scăderea poziției raionului comparativ cu anul 2014
- Poziția raionului nu s-a modificat comparativ cu anul 2014

Datele prezentate în *Tabelul 1* demonstrează că punctajul obținut de unitățile administrativ-teritoriale pentru IITSD este foarte divers și conturează o distribuție destul de eterogenă. Totuși, municipiile și raioanele alăturate acestora se caracterizează printr-o situație mai favorabilă comparativ cu celelalte teritorii, aceasta fiind menținută pe parcursul întregii perioade analizate. Unitățile administrativ-teritoriale periferice, în special cele cu gradul înalt de îmbătrânire demografică, înregistrează scăderea indicatorilor economici, demografici și sociali.

În anul 2016, în 16 din cele 35 de unități administrativ-teritoriale a fost observată o îmbunătățire relativă a IITSD comparativ cu anul 2014. La acestea se referă raioanele: Ialoveni, Criuleni, Anenii Noi, Cahul, Dubăsari, Strășeni, Orhei, UTA Găgăuzia, Soroca, Ștefan Vodă, Fălești, Sângerei, Râșcani, Călărași, Cantemir, Florești.

În categoria raioanelor în care situația s-a înrăutățit și a scăzut punctajul IITSD fac parte: Ungheni, Nisporeni, Leova, Glodeni, Briceni, Rezina, Drochia, Cimișlia, Edineț, Taraclia, Basarabeasca, Telenești, Hâncești, Ocnița, Dondușeni și Șoldănești.

Indicele Teritorial Demografic

În anul 2016, Indicele Teritorial Demografic oscilează în limitele de 67,5-37,2 puncte, valoarea inferioară fiind în creștere în comparație cu anul 2014 (65,7-37,2), semnalând o îmbunătățire relativă a situației în unele unități administrativ-teritoriale.

În pofida unor modificări ale Indicelui Teritorial Demografic observate pe parcursul anilor 2014-2016, topul primelor cinci raioane, în dependență de valorile obținute de acestea pentru indicele demografic, este format din raioanele din zona centrală. Dacă în 2014 primele 5 locuri le-au ocupat mun. Chișinău, r. Dubăsari, r. Ialoveni, r. Strășeni și r. Ungheni, în 2015, în top 5 intrau r. Ialoveni, mun. Chișinău, r. Strășeni, r. Criuleni și r. Dubăsari; iar în 2016 – mun. Chișinău, r. Ialoveni, r. Criuleni, r. Strășeni și UTA Găgăuzia. Astfel, raioanele centrale se caracterizează prin cea mai favorabilă situație demografică.

Compararea Indicelui Teritorial Demografic pentru anul 2015 cu anul 2014 a demonstrat că situația demografică nu s-a modificat esențial. Astfel, cinci raioane și-au păstrat pozițiile ocupate în 2014 – Anenii Noi (8), Leova (17), Ștefan-Vodă (20), Florești (27) și Glodeni(28).

În 14 raioane a fost observată o îmbunătățire a situației demografice. Cea mai mare creștere a Indicelui Teritorial Demografic s-a înregistrat în raionul Taraclia, acesta a ocupat în 2015 poziția 21, iar în 2014 doar poziția 32. Dinamica pozitivă s-a datorat creșterii sporului natural și migrațional (*Tabelul 2*) – sporul natural a crescut cu 0,8‰, iar sporul migrațional – cu 4,3‰, aceasta fiind cea mai substanțială creștere observată.

Celelalte 16 raioane au coborât pe poziții mai mici comparativ cu anul 2014. Astfel, mun. Chișinău a ocupat poziția 2, r. Dubăsari-5, r. Ungheni-9, r. Sângerei-12, r. Orhei-13, r. Fălești-15, r. Telenești-16, r. Nisporeni-24, r. Ștefan-Vodă-22, r. Basarabeasca-26, r. Hâncești-25, r. Râșcani-32, r. Edineț-30, r. Drochia-31, r. Briceni-34 și r. Dondușeni-35. Cea mai evidentă înrăutățire a situației demografice s-a constatat în raioanele Rezina și Râșcani. Aceasta a fost determinată de modificarea sporului natural și migrațional, însă pentru raioanele care au înregistrat cele mai mari scăderi se observă și o ușoară reducere a RTF (*Tabelul 2*). Astfel, în r. Rezina a fost semnalată o reducere a sporului natural cu 0,3‰, iar a sporului migrațional – cu 1,1‰, RTF s-a redus cu 0,1 puncte. În r. Râșcani însă sporul migrațional în 2015 a rămas la nivelul celui înregistrat în 2014 (-2,4‰), pe când sporul natural s-a redus cu

1,5‰, înregistrând valoarea de -4,1‰. RTF la fel s-a redus cu 0,1. Municipiul Chișinău în anul 2015 s-a poziționat pe locul 2, această scădere a fost determinată de reducerea sporului natural cu 0,5‰ și a sporului migrațional cu 0,1‰.

Tabelul 2. Indicele Teritorial Demografic, anii 2014-2016

Poziția	2014		2015		2016			
	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat		
1	Chișinău	67.5	Ialoveni	↑	70.9	Chișinău	↓	67.5
2	Dubăsari	66.7	Chișinău	↓	65.8	Ialoveni	↑	67.2
3	Ialoveni	66.4	Strășeni	↑	64.0	Criuleni	↑	64.1
4	Strășeni	62.9	Criuleni	↑	63.3	Strășeni	↓	64.0
5	Ungheni	62.1	Dubăsari	↓	63.3	UTAG	↑	62.5
6	Criuleni	61.5	Bălți	↑	61.9	Bălți	↑	62.3
7	Bălți	61.2	UTAG	↑	60.9	Ungheni	↓	62.2
8	Anenii Noi	59.4	Anenii Noi	↓	60.8	Dubăsari	↓	62.2
9	UTAG	58.1	Ungheni	↓	60.5	Sângerei	↑	62.0
10	Sângerei	57.7	Cahul	↑	59.8	Anenii Noi	↓	61.5
11	Orhei	57.4	Cantemir	↑	58.7	Ștefan-Vodă	↑	61.3
12	Fălești	57.3	Sângerei	↓	57.3	Cantemir	↑	59.0
13	Cahul	55.5	Orhei	↓	56.8	Orhei	↓	58.6
14	Telenești	55.1	Soroca	↑	55.5	Cahul	↓	57.6
15	Soroca	55.0	Fălești	↓	54.9	Nisporeni	↑	57.1
16	Cantemir	54.6	Telenești	↓	54.0	Fălești	↓	56.8
17	Leova	54.2	Leova	↓	53.9	Căușeni	↑	54.7
18	Rezina	54.0	Șoldănești	↑	53.4	Leova	↓	54.4
19	Nisporeni	52.1	Călărași	↑	52.7	Soroca	↓	54.3
20	Ștefan-Vodă	51.3	Ștefan-Vodă	↓	52.5	Rezina	↓	53.3
21	Basarabeasca	51.0	Taraclia	↑	51.7	Călărași	↓	53.0
22	Hâncești	49.9	Nisporeni	↓	51.1	Hâncești	↓	52.6
23	Călărași	47.2	Căușeni	↑	50.6	Glodeni	↑	52.5
24	Șoldănești	46.8	Rezina	↓	50.5	Taraclia	↑	49.0
25	Căușeni	46.7	Hâncești	↓	48.4	Șoldănești	↓	48.9
26	Râșcani	44.8	Basarabeasca	↓	46.9	Telenești	↓	47.6
27	Florești	44.5	Florești	↓	44.1	Edineț	↑	46.6
28	Glodeni	44.3	Glodeni	↓	44.0	Florești	↓	44.1
29	Edineț	43.3	Cimișlia	↑	43.6	Râșcani	↓	43.6
30	Drochia	42.6	Edineț	↓	43.1	Briceni	↑	42.6
31	Cimișlia	42.4	Drochia	↓	41.8	Cimișlia	↓	42.5
32	Taraclia	40.2	Râșcani	↓	40.7	Drochia	↓	42.2
33	Briceni	37.4	Ocnîța	↑	39.4	Basarabeasca	↓	40.6
34	Dondușeni	32.7	Briceni	↓	37.7	Dondușeni	↓	37.3
35	Ocnîța	30.5	Dondușeni	↓	30.7	Ocnîța	↓	37.2

Sursa: Calculat de autori în baza datelor BNS.

În anul 2016, comparativ cu anul 2014, situația demografică nu s-a schimbat în 5 raioane (Strășeni-4, Hâncești-22, Cimișlia-31, Dondușeni-34 și Ocnîța-35) și mun. Chișinău, acesta a rămas pe locul întâi. Situația demografică nu s-a modificat datorită menținerii sau creșterii ușoare a indicatorilor compoziți, în special sporului natural și migrațional.

În 14 raioane, în anul 2016, a fost sesizată o îmbunătățire a situației demografice. Astfel, r. Ialoveni a ocupat locul 2 în clasamentul raioanelor, r. Criuleni – locul 3, mun. Bălți-6, UTA Găgăuzia-5, r. Sângerei-9, r. Cantemir-12, r. Nisporeni-15, r. Ștefan –Vodă-11, r. Călărași-21, r. Căușeni-17, r. Glodeni-23, r. Edineț-27, r. Taraclia-24 și r. Briceni-30. Aceste schimbări la fel au fost determinate de modificările sporului natural și migrațional, RTF nesuferind schimbări esențiale sau chiar

păstrând aceleași valori (*Tabelul 2*). Îmbunătățirea situației demografice în r. Ștefan-Vodă cu 9 poziții în clasament a fost determinată în exclusivitate de creșterea sporului natural cu 2,1‰, pe când sporul migrațional s-a redus cu 0,2‰, iar RTF a crescut cu 0,1 puncte. În cazul celorlalte raioane a fost observată o creștere mai puțin semnificativă, însă deja caracteristică atât pentru sporul natural, cât și pentru sporul migrațional.

În celelalte 15 raioane a fost observată o înrăutățire a situației demografice (*Figura 2*). Astfel, r. Dubăsari s-a situat pe locul 8, r. Ungheni pe locul 7, r. Anenii Noi-10, r. Orhei-13, r. Fălești-16, r. Cahul-14, r. Telenești-26, r. Soroca-19, r. Leova-18, r. Rezina-20, r. Basarabeasca-33, r. Șoldănești-25, r. Râșcani-29, r. Florești-28, r. Drochia-32. O scădere atât de impunătoare a fost determinată de reducerea tuturor indicatorilor incluși în analiză. Pentru Basarabeasca rata de îmbătrânire demografică a crescut cu 0,8%, sporul natural a scăzut cu 2‰, sporul migrațional cu 4,6‰, iar RTF s-a redus cu 0,1 puncte. În cazul r. Telenești, rata de îmbătrânire demografică a crescut cu 0,5%, sporul natural s-a redus cu 1,1‰, iar RTF s-a redus cu 0,2. Scăderea maximă a fost înregistrată însă pentru sporul migrațional, aceasta fiind de 5,3‰.

În anul 2016, în toate unitățile administrativ-teritoriale s-a constatat creșterea ratei de îmbătrânire demografică, ceea ce sporește procesul de depopulare și creșterea sporului natural negativ. Chiar dacă în anul 2016, în comparație cu anul 2014, se constată o îmbunătățire a unor indicatori demografici, acestea, mai degrabă, sunt fluctuațiile anuale determinate de structura populației și nu pot fi considerate ca un semn de ameliorare a situației.

O bună parte a unităților administrativ-teritoriale înregistrează sporul natural negativ (22 din 35), pe când sporul migrațional negativ este specific pentru majoritatea acestora, cu excepția mun. Chișinău și Bălți, precum și a raioanelor Ialoveni și Soroca. În comparație cu anul 2014 către anul 2016 sporul migrațional în mun. Chișinău a crescut de la 5,2‰ până la 6,9‰, ceea ce demonstrează concentrarea populației, în special a celei în vârstă aptă de muncă în capitală.

Coborârea sau ridicarea raioanelor în clasament cu una sau două poziții este determinată de reduceri sau creșteri ne semnificative ale principalilor indicatori incluși în calculul Indicelui Teritorial Demografic. Schimbările acestea sunt determinate de fluctuații anuale uzuale, ceea ce nu implică o schimbare reală, calitativă a situației raioanelor analizate. De asemenea, acest fapt demonstrează că indicatorii incluși în analiza indicelui demografic au fost selectați corect.

Indicele Teritorial al Sănătății reliefează situația fiecărei unități teritorial-administrative la capitolul sănătate. Acest indice este calculat în baza a 6 indici compoziți: speranța de viață la naștere, numărul medicilor de familie la 10 mii locuitori, rata mortalității infantile, prevalența prin bolile aparatului circulator și prevalența prin tumori și dizabilitatea primară (cazuri noi) a persoanelor 18+ ani la 100 mii de locuitori.

În anul 2016, Indicele Teritorial al Sănătății în profil administrativ-teritorial oscilează în limitele de 66,2-45,3 puncte, diferența dintre valoarea maximă și minimă constituind 31,6%, fiind cea mai scăzută în comparație cu alți indici compoziți. Totodată, se constată și o diminuare a punctajului pentru unitățile administrative cu poziții superioare în clasament în comparație cu anul 2014 (72,6-45,4), (*Tabelul 3*).

Tabelul 3. Indicele Teritorial al Sănătății, anii 2014-2016

Poziția	2014		2015		2016	
	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat
1	Nisporeni	72.6	Nisporeni	66.3	Cahul	66.2
2	Cahul	69.8	Cahul	62.3	Nisporeni	65.9
3	Chișinău	67.5	Chișinău	61.8	Briceni	64.7
4	Cimișlia	66.7	Bălți	61.5	Bălți	64.6
5	Orhei	65.2	Ialoveni	61.5	Chișinău	64.3
6	Hâncești	64.7	Dubăsari	61.4	Râșcani	63.5
7	Briceni	64.2	Briceni	59.7	Ialoveni	63.1
8	Ocnîța	63.1	Hâncești	58.8	Orhei	61.7
9	Drochia	62.5	Criuleni	58.7	Criuleni	60.6
10	Ialoveni	62.3	Căușeni	58.6	Anenii Noi	60.6
11	Glodeni	62.1	Ocnîța	58.2	Drochia	59.8
12	Leova	61.1	Cimișlia	57.2	Dubăsari	59.2
13	Bălți	60.2	Leova	57.2	Cimișlia	58.4
14	Căușeni	59.2	Anenii Noi	57.0	Ștefan-Vodă	58.2
15	Dubăsari	59.2	Orhei	56.5	Soroca	58.0
16	Taraclia	59.1	Glodeni	56.2	Glodeni	57.8
17	Ungheni	58.8	Ungheni	56.1	Leova	57.7
18	Anenii Noi	58.2	Dondușeni	56.0	Căușeni	57.7
19	Ștefan-Vodă	57.3	Ștefan-Vodă	55.9	Ocnîța	57.5
20	UTAG	57.1	Râșcani	55.3	Ungheni	56.5
21	Rezina	57.1	Soroca	55.3	Fălești	56.2
22	Soroca	57.0	Drochia	55.2	Dondușeni	56.1
23	Criuleni	56.3	Edineț	55.0	Strășeni	55.7
24	Edineț	55.9	Strășeni	55.0	Basarabeasca	55.4
25	Fălești	55.6	Fălești	54.6	Telenești	55.3
26	Dondușeni	55.0	UTAG	53.6	UTAG	55.3
27	Călărași	54.3	Telenești	52.0	Edineț	55.1
28	Telenești	53.8	Călărași	52.0	Călărași	53.5
29	Râșcani	53.5	Basarabeasca	50.9	Hâncești	53.3
30	Basarabeasca	53.1	Florești	50.4	Taraclia	51.5
31	Strășeni	52.5	Cantemir	49.7	Florești	51.4
32	Sângerei	49.8	Rezina	48.4	Sângerei	49.9
33	Florești	48.1	Sângerei	47.4	Cantemir	49.5
34	Cantemir	46.1	Taraclia	46.8	Rezina	48.9
35	Șoldănești	45.4	Șoldănești	44.4	Șoldănești	45.3

Sursa: Calculat de autori în baza datelor BNS.

În perioada anilor 2014-2016, situația în domeniul sănătății a rămas nesatisfăcătoare. Se constată majorarea prevalenței morbidității populației; creșterea mortalității infantile; accesul redus la serviciile medicale și tendința de reducere a numărului medicilor de familie.

Analiza dinamicii Indicelui Teritorial al Sănătății în perioada anilor 2014-2016 a conturat reducerea decalajului între raioanele cu cea mai bună situație și cele cu o situație mai rea. În anul 2015 primele 3 raioane au reușit să-și păstreze situația la capitolul sănătate neschimbată. Astfel, raioanele Nisporeni, r. Cahul și mun. Chișinău au rămas pe aceleași poziții (1-3). În următorul an, 2016, situația raioanelor s-a modificat, însă este important să menționăm că și decalajul dintre primele 5 raioane este mult mai mic și reprezintă doar 1,9 p.p.

În anul 2015, situația a rămas la fel neschimbată și în alte 5 raioane: Briceni (7), Ungheni (17), Ștefan-Vodă (19), Fălești (25) și Șoldănești (35). În 2016, situația a rămas neschimbată doar în 2 raioane: Sângerei (32) și Șoldănești (35).

În anul 2015, comparativ cu 2014, situația s-a îmbunătățit în mun. Bălți și în 14 raioane printre care r. Ialoveni, r. Dubăsari, r. Criuleni, r. Căușeni, r. Anenii Noi, r. Dondușeni, r. Râșcani, r. Soroca, r. Edineț, r. Strășeni, r. Telenești, r. Basarabeasca, r. Florești și r. Cantemir. Îmbunătățirea situației la capitolul sănătate în aceste raioane a fost posibilă datorită reducerii semnificative a ratei dizabilității primare pentru populația adultă, a ratei mortalității infantile și a prevalenței prin tumori. De asemenea a fost semnalată și creșterea speranței de viață pentru toate unitățile teritorial-administrative din această categorie.

În celelalte 12 raioane situația s-a înrăutățit. Astfel, în raioanele Hâncești, Ocnița, Cimișlia, Leova, Orhei, Glodeni, Drochia, UTA Găgăuzia, Călărași, Rezina, Sângerei și Taraclia s-a redus numărul medicilor de familie la 10 mii locuitori, însă a fost observată și o creștere esențială a mortalității infantile și a prevalenței prin bolile sistemului cardiovascular.

În anul 2016, 18 unități teritorial-administrative au reușit să-și îmbunătățească situația la capitolul sănătate. În mun. Bălți și în raioanele Cahul, Briceni, Râșcani, Ialoveni, Criuleni, Anenii Noi, Dubăsari, Ștefan-Vodă, Soroca, Fălești, Dondușeni, Strășeni, Basarabeasca, Telenești, Edineț, Florești și Cantemir situația în mare parte s-a îmbunătățit datorită reducerii mortalității infantile, dar și creșterii speranței de viață la naștere.

În 15 raioane situația însă s-a înrăutățit. Astfel, în mun. Chișinău și raioanele: Nisporeni, Orhei, Drochia, Cimișlia, Glodeni, Leova, Căușeni, Ocnița, Ungheni, UTA Găgăuzia, Călărași, Hâncești, Taraclia și Rezina a fost observată creșterea mortalității infantile și a prevalenței prin bolile sistemului cardiovascular, la fel a fost semnalată și o ușoară creștere a ratei dizabilității primare a populației adulte și a prevalenței prin tumori.

Este de menționat că indicele sănătății este cel mai mult influențat de înregistrarea statistică a morbidității și mortalității. Unele diferențe sunt dificil de explicat. Presupunem că mun. Chișinău și Bălți înregistrează valori mai înalte ale mortalității infantile sau a morbidității prin bolile cardiovasculare sau tumori, din cauză că statistica medicală include și cazurile persoanelor care s-au adresat în instituțiile medicale din alte raioane.

Indicele Teritorial Social este calculat în baza a 4 indici compoziți: mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă în raport cu media pe țară, ponderea pensionarilor care beneficiază de pensii cu quantum minim, mărimea medie a salariului și ponderea elevilor care învață în prima jumătate a zilei.

În 2016, Indicele Teritorial Social oscilează în limitele de 91,4-55,7 puncte, ce constituie cel mai înalt nivel maxim în comparație cu alte domenii, diferența dintre valoarea maximă și cea minimă constituind circa 61,0%, ceea ce constată diferențieri semnificative în protecția socială a populației la nivel de teritoriul. În comparație cu anul 2014, se constată creșterea punctajului obținut pentru acest indice (88,4-49,5).

Indicele Teritorial Social reliefează situația unităților teritorial-administrative cu privire la securitatea socială a acestora. Comparativ cu alți indici, situația la acest capitol este mai stabilă. Astfel, în 2015 în 10 unități teritorial-administrative situația a rămas neschimbată (mun. Chișinău-1, mun. Bălți-2, r. Edineț-7, r. Soroca-11, r. Leova-30, r. Hâncești-31, r. Nisporeni-32, r. Cantemir-33, r. Telenești-34, r. Șoldănești-35), (Tabelul 4).

Tabelul 4. Indicele Teritorial Social, anii 2014-2016

2014		2015		2016	
Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat
Chișinău	88.4	Chișinău	89.9	Chișinău	91.4
Bălți	79.0	Bălți	77.8	Bălți	80.9
Dubăsari	77.2	Drochia	70.6	Drochia	70.6
Drochia	69.3	Dondușeni	66.0	Râșcani	68.0
Dondușeni	65.3	Florești	64.9	Dondușeni	67.8
Florești	65.2	Râșcani	64.7	Florești	67.7
Edineț	64.9	Edineț	63.3	Edineț	67.7
Anenii Noi	64.8	Ocnița	63.3	Anenii Noi	67.4
Ocnița	64.4	Anenii Noi	63.2	Ocnița	67.1
Rezina	64.1	Dubăsari	62.9	Soroca	66.6
Soroca	63.9	Soroca	62.7	Dubăsari	66.5
Râșcani	63.9	Ungheni	62.5	Rezina	66.4
Cahul	63.1	Fălești	62.1	Ungheni	65.3
Glodeni	63.0	Cahul	61.8	Cahul	64.9
Fălești	62.8	Glodeni	61.7	UTAG	64.9
Ungheni	62.6	Orhei	61.2	Strășeni	64.7
Briceni	62.0	Strășeni	60.3	Orhei	64.7
Basarabeasca	61.9	Briceni	60.1	Fălești	64.6
Orhei	61.8	Criuleni	60.0	Criuleni	64.5
Strășeni	61.7	UTAG	59.7	Glodeni	64.3
UTAG	61.3	Rezina	59.6	Basarabeasca	63.8
Criuleni	60.1	Ialoveni	59.5	Briceni	63.5
Ialoveni	59.5	Taraclia	59.0	Sângerei	63.0
Taraclia	58.9	Basarabeasca	58.0	Taraclia	62.4
Sângerei	58.4	Cimișlia	57.0	Ialoveni	62.4
Căușeni	58.4	Sângerei	55.9	Șoldănești	61.7
Cimișlia	57.5	Ștefan-Vodă	55.3	Călărași	60.2
Ștefan-Vodă	56.5	Călărași	54.7	Cimișlia	59.9
Călărași	56.2	Căușeni	54.1	Ștefan-Vodă	59.1
Leova	55.0	Leova	52.9	Căușeni	57.5
Hâncești	53.7	Hâncești	52.8	Telenești	57.2
Nisporeni	53.3	Nisporeni	52.5	Leova	56.3
Cantemir	52.3	Cantemir	51.1	Nisporeni	56.2
Telenești	50.2	Telenești	48.2	Hâncești	55.8
Șoldănești	49.5	Șoldănești	42.7	Cantemir	55.7

Sursa: Calculat de autori în baza datelor BNS.

În anul 2016, situația nu s-a schimbat doar în 8 unități teritorial-administrative, printre acestea la fel s-au regăsit și ambele municipii – Chișinău (1) și Bălți (2), dar și raioanele Dondușeni (5), Florești (6), Edineț (7), Anenii Noi (8), Ocnița (9) și Taraclia (24). Trebuie să menționăm că pe întreg parcursul perioadei analizate ambele municipii au înregistrat valori peste medie pentru toți indicii compoziți ai Indicelui Teritorial Social.

De asemenea, analiza dinamicii Indicelui Teritorial Social a demonstrat că în 2015, comparativ cu anul 2014, situația în plan social s-a îmbunătățit în 17 raioane (Drochia-3, Dondușeni-4, Florești-5, Râșcani-6, Ocnița-8, Ungheni-12, Fălești-13, Orhei-16, Strășeni-17, Criuleni-19, UTA Găgăuzia-20, Ialoveni-22, Taraclia-23, Cimișlia-25, Ștefan-Vodă-27, Călărași-28, Căușeni-29), iar în 2016 în 12 raioane (Drochia-3, Râșcani-4, Soroca-10, Ungheni-13, UTA Găgăuzia-15, Strășeni-16, Orhei-17, Criuleni-19, Sângerei-23, Șoldănești-26, Călărași-27, Telenești-31). Principalele

cauze care au determinat îmbunătățirea situației sociale în această perioadă au fost reducerea ponderii pensionarilor care beneficiază de pensie cu quantum minim și creșterea salariului mediu.

Totodată, în 8 raioane, în anul 2015 a fost semnalată o înrăutățire a situației comparativ cu anul 2014 (Anenii Noi-9, Dubăsari-10, Cahul-14, Glodeni-15, Briceni-18, Rezina-21, Basarabeasca-24, Sângerei-25), iar în 2016 – deja în 15 raioane (Dubăsari-11, Rezina-12, Cahul-14, Fălești-18, Glodeni-20, Basarabeasca-21, Briceni-22, Ialoveni-25, Cimișlia-28, Ștefan Vodă-29, Căușeni-30, Leova-32, Nisporeni-33, Hâncești-34, Cantemir-35). Principalii factori care au determinat înrăutățirea situației sunt reprezentați de stagnarea sau reducerea mărimii medii a pensiei pentru limita de vârstă în raport cu media pe țară, de asemenea a fost semnalată și stagnarea sau creșterea ponderii pensionarilor care beneficiază de pensii cu quantum minim.

În pofida faptului că situația unităților teritorial-administrative s-a modificat în timp, iar în 2016 situația chiar și în raioanele care s-au situat pe ultimele poziții s-a îmbunătățit comparativ cu anii precedenți, aceasta a rămas oricum mult mai complicată în raioanele din zonele de Sud și Centrală.

Diferența dintre raioanele de top și raioanele care au acumulat cel mai mic punctaj denotă existența discrepanțelor tranșante la nivel teritorial ce împiedică dezvoltarea echitabilă a unităților administrativ-teritoriale.

Indicele Teritorial Ocupațional are la bază 4 indici compoziți: ponderea locurilor de muncă nou create față de totalul pe republică, ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii din totalul de șomeri, ponderea populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației și ponderea pensionarilor angajați în câmpul muncii.

În anul 2016, Indicele Ocupațional oscilează în limitele de 53,6-24,2 puncte, ceea ce semnifică că potențialul de muncă al țării este valorificat la 53,6-24,2%. În comparație cu anul 2014, se constată o scădere a punctajului în acest domeniu (57,2-28,2).

Comparativ cu ceilalți indici incluși în calculul IITSD, Indicele Teritorial Ocupațional înregistrează cel mai mic punctaj, această situație fiind specifică pentru toată perioada analizată. Se înregistrează o reducere generală a acestui indice, specifică pentru toate raioanele. De asemenea, se constată menținerea unui decalaj semnificativ dintre mun. Chișinău, care a acumulat punctajul maxim, și următoarea unitate teritorial-administrativă, mun. Bălți – între 15-16 p.p.

În anul 2015, comparativ cu 2014, situația a rămas neschimbată în ambele municipii – Chișinău (1) și Bălți (2), dar și în alte 5 raioane: Cimișlia (3), Criuleni (4), Șoldănești (10), Leova (15) și Briceni (20). În 2016 situația a rămas neschimbată la fel în 7 unități teritorial-administrative: mun. Chișinău (1), mun. Bălți (2), r. Cimișlia (3), r. Criuleni (4), r. Ialoveni (5), r. Briceni (20) și r. Florești (32).

A fost sesizată o îmbunătățire a situației în 13 raioane: Anenii Noi (5), Strășeni (7), Rezina (8), Taraclia (9), UTA Găgăuzia (11), Călărași (14), Telenești (17), Nisporeni (21), Cantemir (23), Fălești (26), Dubăsari (27), Hâncești (30), Ocnița (34). În 2016 comparativ cu 2014, situația s-a îmbunătățit la fel în raioane: Leova (6), Strășeni (7), Orhei (9), Rezina (10), Călărași (11), Căușeni (13), Dubăsari (16), Nisporeni (23), Cantemir (24), Fălești (25), Hâncești (26), Drochia (28) și Ocnița (34). Una din principalele cauze care au determinat îmbunătățirea situației în 2015 a constituit-o creșterea angajabilității pensionarilor în aceste raioane și, într-o măsură mai mică, creșterea ponderii locurilor de muncă nou create în raport cu total pe republică. În 2016, situația s-a îmbunătățit în mod esențial datorită creșterii

angajabilității deja a șomerilor și, într-o măsură mai mică, datorită creșterii ponderii locurilor de muncă nou create în total pe republică.

În 15 raioane, atât în anul 2015, cât și în 2016 a fost observată o înrăutățire a situației. Astfel, în 2015, în categoria raioanelor în care situația s-a înrăutățit au intrat Ialoveni (6), Cahul (12), Basarabeasca (13), Ungheni (16), Soroca (18), Ștefan-Vodă (19), Orhei (22), Căușeni (24), Sângerei (25), Râșcani (28), Edineț (29), Glodeni (31), Drochia (32), Florești (33), Dondușeni (35). În 2016, în această categorie deja s-au încadrat raioanele Anenii Noi (8), Cahul (12), UTA Găgăuzia (14), Taraclia (15), Soroca (17), Basarabeasca (18), Telenești (19), Ungheni (21), Ștefan-Vodă (22), Sângerei (27), Râșcani (29), Glodeni (30), Șoldănești (31), Edineț (32) și Dondușeni (35). În ambii ani a fost observată o reducere a tuturor indicilor compoziți, însă în 2015 aceasta a fost mult mai substanțială pentru indicii: ponderea șomerilor angajați din totalul de șomeri și ponderea populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației. În 2016, a fost observată o reducere tranșantă și a angajabilității pensionarilor (Tabelul 5).

Tabelul 5. Indicele Teritorial Ocupațional, anii 2014-2016

	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat	Raion	Punctaj acumulat
1	Chișinău	57.2	Chișinău	54.6	Chișinău	53.6
2	Bălți	42.0	Bălți	39.2	Bălți	37.2
3	Cimișlia	40.4	Cimișlia	36.6	Cimișlia	35.8
4	Criuleni	39.7	Criuleni	36.1	Criuleni	35.8
5	Ialoveni	38.4	Anenii Noi	35.4	Ialoveni	35.0
6	Anenii Noi	37.6	Ialoveni	35.0	Leova	34.6
7	Cahul	37.5	Strășeni	34.4	Strășeni	33.8
8	Soroca	37.1	Rezina	34.2	Anenii Noi	33.8
9	Basarabeasca	36.6	Taraclia	33.4	Orhei	33.3
10	Șoldănești	36.6	Șoldănești	33.3	Rezina	32.8
11	Ungheni	36.4	UTAG	33.2	Călărași	32.6
12	UTAG	36.1	Cahul	33.1	Cahul	32.5
13	Ștefan-Vodă	35.7	Basarabeasca	33.0	Căușeni	32.2
14	Taraclia	35.3	Călărași	33.0	UTAG	32.1
15	Leova	35.3	Leova	32.8	Taraclia	31.9
16	Strășeni	35.3	Ungheni	32.8	Dubăsari	31.3
17	Orhei	35.1	Telenești	32.6	Soroca	31.2
18	Telenești	34.7	Soroca	32.6	Basarabeasca	31.2
19	Căușeni	34.6	Ștefan-Vodă	32.0	Telenești	30.8
20	Briceni	34.4	Briceni	31.9	Briceni	30.6
21	Călărași	34.4	Nisporeni	31.5	Ungheni	30.6
22	Rezina	33.4	Orhei	31.5	Ștefan-Vodă	30.0
23	Râșcani	32.8	Cantemir	31.4	Nisporeni	29.8
24	Sângerei	32.7	Căușeni	31.1	Cantemir	29.8
25	Cantemir	32.6	Sângerei	30.4	Fălești	28.5
26	Nisporeni	32.6	Fălești	29.9	Hâncești	28.5
27	Edineț	32.5	Dubăsari	29.7	Sângerei	27.8
28	Fălești	32.5	Râșcani	28.7	Drochia	27.5
29	Glodeni	32.0	Edineț	28.5	Râșcani	27.4
30	Dubăsari	31.5	Hâncești	28.2	Glodeni	27.3
31	Drochia	30.6	Glodeni	28.2	Șoldănești	27.3
32	Florești	30.4	Drochia	27.6	Florești	27.1
33	Hâncești	29.5	Florești	27.2	Edineț	26.2
34	Dondușeni	29.1	Ocnîța	26.4	Ocnîța	24.7
35	Ocnîța	28.2	Dondușeni	26.1	Dondușeni	24.2

Sursa: Calculat de autori în baza datelor BNS.

Trebuie să menționăm că cea mai favorabilă situație este observată în municipii și în raioanele ce se află în imediată apropiere de acestea, pe când pentru raioanele din Nord este specifică o situație mai defavorizată.

În anul 2016, absolut în toate raioanele republicii au fost înregistrate reduceri esențiale față de anul 2014 a ponderii populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației, precum și a ponderii pensionarilor angajați în câmpul muncii. Situația respectivă este determinată de factori obiectivi și subiectivi, cum ar fi: lipsa locurilor de muncă, salarizarea indecentă, oportunități de angajare neatractive, formarea profesională neadecvată exigențelor pieței muncii, migrația, etc.

S-a constatat o corelație relativă între Indicele Teritorial Social și Indicele Teritorial Demografic. Raioanele care înregistrează cele mai inferioare valori în ceea ce privește crearea locurilor de muncă noi se caracterizează prin cel mai înalt reflux migrațional al populației, de exemplu, Șoldănești și Basarabeasca. Totodată, raioanele nordice cu gradul înalt al îmbătrânirii demografice și ponderea scăzută a populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației înregistrează valori minore la capitolul crearea locurilor de muncă noi.

Reieșind din analiza IITSD și a indicilor compoziți, concluzionăm: în anii 2014-2016 IITSD înregistrează o dinamică negativă/stagnare pentru majoritatea unităților administrativ-teritoriale. Chiar dacă s-a înregistrat creșterea punctajului pentru unele raioane, aceasta nu este semnificativă și nu ne permite să constatăm o îmbunătățire a situației. Totodată, se evidențiază un decalaj semnificativ în dezvoltarea socioeconomică și demografică în profil teritorial, aprofundarea inegalității social teritoriale, apariția teritoriilor deprivatate în care locuitorii sunt lipsiți de acces la locuri de muncă și infrastructura socială necesară.

Disparități pronunțate în dezvoltarea economică, socială și demografică a unităților administrativ-teritoriale determină necesitatea elaborării unor măsuri teritoriale diferențiate, având drept scop atenuarea disproporțiilor și facilitarea unui mediu favorabil de trai, asigurarea drepturilor umane în ceea ce privește accesul la infrastructura economică și socială de prima necesitate.

Referințe bibliografice

1. GAGAUZ O., PAHOMII I. Abordări metodologice în elaborarea indicelui integral teritorial de securitate demografică. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2016, nr.1 p.116-127.
2. Gagauz O., Pahomii I. Indicele Integral Teritorial de Securitate Demografică. Policy paper. CCD, UNFPA, 2016,. http://ccd.ucoz.com/_ld/0/48_Policy-Paper-II.pdf
3. GOTIȘAN Iu. Disparități economice regionale în Republica Moldova. /IDIS Viitorul. Chișinău, 2016, nr. 11, 26 p.
4. Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and user guide. European Commission, OECD. 2008, p.39.
5. Strategia națională de dezvoltare regională 2016-2020. În: Monitorul Oficial Nr. 30-39. 03.02.2017